

VIKINGENE.

112526

Techniske forutsetninger.

I juni måned år 793 ble hele Vest-Europa oppskaket av et forferdelig budskap. Klostret Lindisfarne som lå på en øy like utenfor Tweedmunningen på østkysten av England, var blitt overfalt, plyndret og brent av "sjørøvere".

Denne hending regnes i almindelighet som begynnelsen til den tohundreårige epoke da vikingenes "drager" pløyte over alle de hav som dengang var kjent. Dette er imidlertid ikke helt riktig. Den eiendommelige "folke"-vandring som har fått navn av vikingetida, begynte allerede noe før dette år.

Heldigvis er vi idag istand til å danne oss noenlunde nøyaktige forestillinger for disse ferder. I august 1903 begynte nemlig bonden på gården Lille Oseberg i Slagen i Vestfold å grave ut en "jordhaug" på gården sin. Under gravningen støtte han på bordplanker, og da han forstod at han stod overfor et usædvanlig funn av saker fra oldtida, meldte han straks fra til myndighetene, som sendte fagmenn på området nedover for å fortsette utgravningen. Resultatet var overveldende og gav hele Europa en opplevelse uten like siden åpningen av Tutankamens gravkammer i Egypt. Man fant en såkalt skipsgrav, dvs. et skip med et rikt utsmykket og utrustet gravkammer midt i rummet. Det var nemlig vanlig skikk blant da-tidens nordmenn at skinene etter deres avdøde førere ble trukket opp på land og de avdøde derpå plassert i et gravkammer som ble bygget opp inne i skipet, hvorefter det hele ble "satt i haug", dvs. dekket med skiferleire eller torv. I gravkammeret fant man to kvinneskjeletter, og vitenskapsmennene påstår at de kvinner som her var blitt begravet, var dronning Asa, mor til Halvdan Svarte og bestemor til Harald Hårfagre, sammen med sin slavinne. I hvertfall er det sikkert at disse skinsgraver er kvilesteder for de døde av Harald Hårfagres ætt i de nærmeste generasjoner før og etter ham.

Dessuten inneholdt skipet en rikt utskåret seremonialvogn (til bruk ved offerhandling), 4 vakre sleder, sengdyne og sengetøy, rokker og vevstolsrester, tresadler, to jernlamper, en trekølle, en jernsaks, benkamm, kjøkkenutstyr, 3 senger, en lang runestav og en del dyreskjeletter.

Den viktigste del av funnet var imidlertid skipet selv. Det har en lengde på 21,44 m, en bredde av 5,10 m, høyde 1,60 m og kjellengden er 19,80 m. Skipet er bygd av ek. Det hadde 15 par årer og en besetning på 35 mann. Det var tett med drev av saueull, den 13 m høye masten og årene var av grantre og skipsnaglene tildels av barlind. Særlig vakkert utskåret er stevnen og dragehodet. Av selve omamentikken har en dratt den slutning at haugsettingen foregikk omkring år 850.

Foruten Osebergskipet har en her i Norge dessuten gjort 9 andre "store skipsfunn". Enda tallrikere er båtgravene, som en har funnet i Norge, Sverige, Finnland, Island, Gotland, men merkelig nok ikke i Danmark. I Norge er ialt funnet ca. 550 slike båtgraver.

Osebergskipet har ikke vært noen "oseanfarer", men er sannsynligvis blitt brukt som lystbåt. Derimot er Gokstadskipet som ble funnet under utgravning på gården Gokstad ved Sandefjord,

sannsynligvis også benyttet til seilas over åpent hav. Gokstadskipet er det største av vikingeskipene som er funnet. Det er også hva bygningsmåten angår det vakreste. Osebergskipet er derimot det eldste og danner det eldste arkitektoniske monument som overhodet finnes i hele landet. Gokstadskipet er 24 m (30,80 m) langt og 5,10 m bredt. Masten er av grantre, ca. 12 m høy. I motvind kunne den legges ned. Roret var laget av et eneste stykke tre og var plassert på styrbords side noe foran akterstevnen. På hver side var der laget 16 hull for årene, som var av samme type som dem der er vanlig idag. En nøyaktig kopi av Gokstadskipet seilte i 1893 over Atlanterhavet til verdensutstillingen i Chicago, og bestod denne prøve med glans.

Begge disse skip hører til den såkalte middelstore klassen. Utenom disse brukte vikingene også "langskip", de egentlige krigsskip. Disse var smale og høybordet og hadde en besetning på 200 mann og senere enda flere. Disse kaltes også for "Skeidh". De egentlige koffardi- og fraktskip var adskillig bredere bygget og hadde en betydelig mindre besetning, men seilte tross dette hurtigere enn krigsskipene.

Alle disse skipene hadde bare råseil. En hurtig reise var derfor bare mulig under god bøl, dvs. aktervind. Å krysse var nemlig umulig.

Gjennom disse oltidsfunn er vi idag i den heldige situasjon å kunne bedømme hvilke framragende skipsbyggere våre forfedre for over 1000 år siden var. Sakkyndige påstår at en selv ikke i vår tid er istand til å bygge et skip med vakrere linje og mere egnet til sitt formål enn Gokstadskipet.

Sjømannskap og skipsbygningskunsten gikk hånd i hånd. Vikingene var i sin tid de beste sjøfarere i hele Europa. På oss virker det ofte rent forbausende hvorledes disse menn har greidd å finne seg tilrette på Nordsjøens og Atlanterhavets uhyre strekninger. ~~Det~~ At stjernene var trofaste vegvisere, at man tok peilinger på solens stilling, den geografiske bredde og skipets fart, er sikkert. Men hvorledes greidde de seg når himmelen var overskyet, når der var tykk tåke? Ethvert vikingetog var derfor et vågestykke, selv om vinden var god.

Hiktignok hadde de nok også en del nautiske instrumenter, bl.a. "leidarsteinen" et slags kompass som en måtte bruke magnetsteinen til. Ved hjelp av dette kunne de bestemme fartsretningen. For reise mot vest benyttet de en skyggestift som var anbrakt på en svømmende skive og kunne stilles opp og ned i en vertikalretningen. For fastsettelsen av den geografiske bredde, dvs. avstanden østover og vestover, gjorde de bruk av vannur.